

**O‘ZBEKISTON
QONUNCHILIGI TAHLILI**

ILMIY-TAHLILIIY JURNAL
2026-YIL 2-SON

**ОБЗОР
ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА
УЗБЕКИСТАНА**

НАУЧНО-АНАЛИТИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
2026 ГОД № 2

**UZBEKISTAN LAW
REVIEW**

SCIENTIFIC ANALYTICAL JOURNAL
2026 ISSUE 2

VOLUME 3 / ISSUE 2 / 2026

DOI: 10.51788/TSUL.UZLAWREV.3.2.

ISSN 2181-8118

DOI: 10.51788/TSUL.UZLAWREV.

**MUASSIS: TOSHKENT DAVLAT
YURIDIK UNIVERSITETI**

“O‘zbekiston qonunchiligi tahlili” ilmiy-tahliliy jurnali O‘zbekiston matbuot va axborot agentligi tomonidan 2014-yil 21-iyulda 02-0074-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatidan o‘tkazilgan.

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi jurnallari ro‘yxatiga kiritilgan.

Mualliflik huquqlari Toshkent davlat yuridik universitetiga tegishli. Barcha huquqlar himoyalangan. Jurnal materiallaridan foydalanish, tarqatish va ko‘paytirish muassis ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Nashr bo‘yicha mas‘ul:
O. Choriyev

Muharrirlar:
E. Mustafayev
Y. Yarmolik
M. Sharifova
Sh. Beknazarova
E. Sharipov
X. Yuldasheva

Musahhih:
M. Tursunov

Texnik muharrir:
U. Sapayev

Dizayner:
D. Rajapov

Tahririyat manzili:
100047. Toshkent shahar,
Sayilgoh ko‘chasi, 35.
Tel.: (0371) 233-66-36 (1169)

Veb-sayt: lawreview.uz
E-mail: uzlawreview@tsul.uz

Nashriyot litsenziyasi
№ 174625, 29.11.2023-y.

Jurnal 2026-yil 29-iyunda bosmaxonaga topshirildi.
Qog‘oz bichimi: A4.
Shartli bosma tabog‘i: 22.
Adadi: 100. Buyurtma: № 73.

Bosmaxona litsenziyasi
29.11.2023 № 174626

TDYU bosmaxonasida chop etildi.
Bosmaxona manzili:
100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko‘chasi, 37.

© Toshkent davlat yuridik universiteti

TAHRIR HAY‘ATI**BOSH MUHARRIR**

S. Gulyamov – Toshkent davlat yuridik universiteti Huquq va texnologiyalar sho‘basi professori, yuridik fanlar doktori

TAHRIR HAY‘ATI A‘ZOLARI

I. Rustambekov – Toshkent davlat yuridik universiteti O‘quv ishlari bo‘yicha prorektori, yuridik fanlar doktori, professor – bosh muharrir o‘rinbosari

Sh. Xo‘jayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Intellektual mulk huquqi sho‘basi mudiri, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori – mas‘ul muharrir

O. Oqyulov – Toshkent davlat yuridik universiteti Fuqarolik huquqi sho‘basi professori, yuridik fanlar doktori

A. Ener – Turkiyaning Anqara Haci Bayram universiteti dotsenti, Energetika nizolari arbitraj markazi bosh kotibi o‘rinbosari, yuridik fanlar doktori

M. Bungenberg – Saarlend universiteti Yevropa instituti direktori, yuridik fanlar doktori

S. Tatar – Turkiyaning Anqara Yildirim Boyazid universiteti professori, yuridik fanlar doktori

J. Peeroo – Sorbonna Universiteti professori, Stone 36 yuridik firmasi advokati, yuridik fanlar doktori

B. Musayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Biznes huquqi va sud himoyasi fakulteti dekani, yuridik fanlar doktori, professor

Sh. Saydullayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Davlat va huquq sho‘basi professori, yuridik fanlar nomzodi

D. Habibullayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Fuqarolik protsessual va iqtisodiy protsessual huquqi sho‘basi mudiri, yuridik fanlar doktori, professor

S. Bozorov – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro xususiy huquq sho‘basi professori, yuridik fanlar doktori

I. Bekov – Toshkent davlat yuridik universiteti Konstitutsiyaviy huquq sho‘basi mudiri, yuridik fanlar doktori, professor

V. Ergashev – O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Qonunchilik va huquqiy siyosat instituti direktor o‘rinbosari, yuridik fanlar doktori, professor

Sh. Joldasova – O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi huzuridagi Qonunchilik muammolari va parlament tadqiqotlari instituti bosh ilmiy xodimi, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori

O. Xazratqulov – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro xususiy huquq sho‘basi mudiri, yuridik fanlar nomzodi, professor

D. Suyunova – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat-protsessual huquqi sho‘basi professori, yuridik fanlar doktori

D. Maxkamov – Toshkent davlat yuridik universiteti Ommaviy huquq fakulteti dekani, yuridik fanlar doktori, professor

D. Babadjanova – Toshkent davlat yuridik universiteti Fuqarolik huquqi sho‘basi professori v.b., yuridik fanlar doktori

A. Matmurotov – Toshkent davlat yuridik universiteti Sud hokimiyati, advokatura va huquqni muhofaza qiluvchi organlar sho‘basi dotsenti, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori

E. Rahmatov – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro huquq va qiyosiy huquqshunoslik fakulteti dekani, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori, dotsent

M. Turdialiyev – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro xususiy huquq sho‘basi mudiri o‘rinbosari, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori

**УЧРЕДИТЕЛЬ: ТАШКЕНТСКИЙ
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
ЮРИДИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ**

Научно-аналитический журнал «Обзор законодательства Узбекистана» зарегистрирован Агентством печати и информации Узбекистана 21 июля 2014 года с удостоверением № 02-0074.

Журнал включён в перечень журналов Высшей аттестационной комиссии при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан.

Авторские права принадлежат Ташкентскому государственному юридическому университету. Все права защищены. Использование, распространение и воспроизведение материалов журнала осуществляется с разрешения учредителя.

Реализуется по договорной цене.

Ответственный за выпуск:
О. Чориев

Редакторы:

Э. Мустафаев
Е. Ярмолик
М. Шарифова
Ш. Бекназарова
Э. Шарипов
Х. Юлдашева

Корректор:

М. Турсунов

Технический редактор:

У. Сапаев

Дизайнер:

Д. Ражапов

Адрес редакции:

100047. Город Ташкент,
улица Сайилгох, 35.
Тел.: (0371) 233-66-36 (1169)

Веб-сайт: lawreview.uz

E-mail: uzlawreview@tsul.uz

Издательская лицензия

от 29.11.2023 № 174625.

Журнал передан в типографию
29.06.2026.

Формат бумаги: А4.
Усл. п. л. 22. Тираж: 100 экз.
Номер заказа: 73.

Лицензия типографии

от 29.11.2023 № 174626

Отпечатано в типографии
Ташкентского государственного
юридического университета.
100047, г. Ташкент,
ул. Сайилгох, 37.

© Ташкентский государственный
юридический университет

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

С. Гулямов – профессор сектора права и технологий Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ

И. Рустамбеков – проректор Ташкентского государственного юридического университета по учебной работе, доктор юридических наук, профессор – заместитель главного редактора

Ш. Хужаев – заведующий сектором права интеллектуальной собственности Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам – ответственный редактор

О. Окюлов – профессор сектора гражданского права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

А. Энер – доцент Университета Анкары Хаджи Байрам (Турция), заместитель генерального секретаря Арбитражного центра по энергетическим спорам, доктор права

М. Бунгенберг – директор Европейского института Саарского университета, доктор права

С. Татар – профессор Университета Анкары Йылдырым Беязит (Турция), доктор права

Ж. Пироо – профессор университета Сорбонна, адвокат юридической фирмы Stone 36, доктор права

Б. Мусаев – декан факультета бизнес-права и судебной защиты Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

Ш. Сайдуллаев – профессор сектора теории государства и права Ташкентского государственного юридического университета, кандидат юридических наук, профессор

Д. Хабибуллаев – заведующий кафедрой гражданского процессуального и экономического процессуального права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

С. Бозоров – профессор сектора международного частного права Ташкентского государственного юридического университета (Registrar's Office), доктор юридических наук

И. Беков – заведующий сектором конституционного права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

В. Эргашев – заместитель директора Института законодательства и правовой политики при Президенте Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

Ш. Джолдасова – ведущий научный сотрудник Института проблем законодательства и парламентских исследований при Олий Мажлисе Республики Узбекистан, доктор философии по юридическим наукам

О. Хазраткулов – заведующий сектором международного частного права Ташкентского государственного юридического университета, кандидат юридических наук, профессор

Д. Суюнова – профессор сектора уголовно-процессуального права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Д. Махкамов – декан факультета публичного права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

Д. Бабаджанова – и.о. профессора сектора гражданского права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

А. Матмуратов – доцент сектора судебной власти, адвокатуры и правоохранительных органов Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

Э. Рахматов – декан факультета частного права и сравнительного правоведения Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам, доцент

М. Турдиалиев – заместитель заведующего сектора международного частного права Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

**FOUNDER: TASHKENT STATE
UNIVERSITY OF LAW**

"Uzbekistan Law Review" scientific and analytical journal was registered by Press and Information Agency of Uzbekistan on July 21, 2014, with certificate number 02-0074.

The journal is included in the list of journals of the Supreme Attestation Commission under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan. Copyright belongs to Tashkent State University of Law. All rights reserved. Use, distribution and reproduction of materials of the journal are carried out with the permission of the founder.

Agreed-upon price.

Publication Officer:
O. Choriev

Editors:
E. Mustafaev
Y. Yarmolik
M. Sharifova
Sh. Beknazarova
E. Sharipov
Kh. Yuldasheva

Proofreader:
M. Tursunov

Technical editor:
U. Sapaev

Designer:
D. Rajapov

Publishing department address:
100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 35.
Phone: (0371) 233-66-36 (1169)

Website: lawreview.uz
E-mail: uzlawreview@tsul.uz

Publishing license
№ 174625, 29.11.2023.

The journal is submitted to the Printing house on 29.06.2026.
Paper size: A4.
Cond.p.f: 22.
Units: 100. Order: № 73.

Printing house license
№ 174626, 29.11.2023.

Published in the Printing house of Tashkent State University of Law.
100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 37.

© Tashkent State University of Law

EDITORIAL BOARD

EDITOR-IN-CHIEF

S. Gulyamov – Professor of the Department of Law and Technologies of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD

I. Rustambekov – Deputy Rector for Academic Affairs of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor - Deputy Editor-in-Chief

Sh. Khujaev – Head of the Department of Intellectual Property Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law - Executive Editor

O. Okyulov – Professor of the Department of Civil Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

A. Ener – Associate Professor of Ankara Haci Bayram University, Turkey, Deputy Secretary General of the Center for Arbitration of Energy Disputes, Doctor of Law

M. Bungenberg – Saarlend universiteti Yevropa instituti direktori, yuridik fanlar doktori Director of the European Institute of Saarland University, Doctor of Law

S. Tatar – Professor of Ankara Yıldırım Bayezid University, Turkey, Doctor of Law

J. Peeroo – Professor of the University of Sarbonne, lawyer of the law firm Stone 36, Doctor of Law

B. Musaev – Dean of the Faculty of Private International Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

Sh. Saydullaev – Professor of the Department of State and Law of Tashkent State University of Law, Candidate of Legal Sciences

D. Habibullaev – Head of the Department of Civil Procedural and Economic Procedural Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

S. Bozorov – Professor of the Department of Private International Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

I. Bekov – Head of the Department of Constitutional Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

V. Ergashev – Deputy Director of the Institute of Legislation and Legal Policy under the President of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor

Sh. Joldasova – Chief Research Fellow of the Institute of Legislation Problems and Parliamentary Research under the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

O. Khazratkulov – Head of the Department of Private International Law of Tashkent State University of Law, Candidate of Legal Sciences, Professor

D. Suyunova – Professor of the Department of Criminal Procedure Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

D. Mahkamov – Dean of the Faculty of Public Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

D. Babadjanova – Acting Professor of the Department of Civil Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

A. Matmurotov – Associate Professor of the the Department of Judiciary, Advocacy and Law Enforcement Agencies of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

E. Rahmatov – Dean of the Faculty of International Law and Comparative Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law, Associate Professor

M. Turdialiev – Deputy Head of the Department of Private International Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

MUNDARIJA

12.00.02 – KONSTITUTSIYAVIY HUQUQ. MA’MURIY HUQUQ. MOLIYA VA BOJXONA HUQUQI

- 11 **ALIMOV BOTU BABIROVICH**
Prezident va Hukumat munosabatlarining konstitutsiyaviy-huquqiy asoslari: xorijiy davlatlar tajribasi hamda O‘zbekiston modeli
- 19 **SAIDAZIMOV YUSUF SODIQ O‘G‘LI, JALOLOVA DIYORA G‘AYRAT QIZI**
O‘zbekiston Respublikasida ma‘muriy shikoyat bo‘yicha ish yuritish tartibining milliy qonunchilik tahlili
- 26 **NORMURATOV AKTAM TULABOY O‘G‘LI, JO‘RAYEVA MUMTOZMAHALBEGIM ELMURODJON QIZI**
O‘zbekiston Respublikasida ma‘muriy hujjatlarning haqiqiyliigi: moddiy-huquqiy va protsessual talablar tahlili

12.00.03 – FUQAROLIK HUQUQI. TADBIRKORLIK HUQUQI. OILA HUQUQI. XALQARO XUSUSIY HUQUQ

- 32 **NARZIYEV OTABEK SA’DIYEVICH, MAMATXANOV ASKAR MAXMUTOVICH**
Ijtimoiy investitsiya va ijtimoiy ta’sir obligatsiyalari: O‘zbekistondagi huquqiy mexanizmlar
- 42 **SHAMSHETOV SHARAFATDIN SARSENOVICH**
Mikromoliyaviy tashkilotlarning tadbirkorlik faoliyati subyektlari sifatidagi huquqiy maqomi
- 52 **DILBOBOYEV NOZIMBEK SHAVKAT O‘G‘LI**
Mahalliy investorlarning milliy iqtisodiyotdagi rolini oshirish: huquqiy vosita va usullari
- 59 **HAZRATQULOVA SEVINCHBEKA SHODIYOR QIZI**
SEP litsenziyalashda FRAND majburiyatlari: global sud amaliyoti va O‘zbekiston Respublikasi uchun huquqiy bo‘shliq
- 66 **TURSUNOV ABDUXALIL ABDUSALIMOVICH**
Iqtisodiyotni texnologik va innovatsion o‘sish modeliga o‘tkazishda raqamli reklamanning huquqiy ahamiyati
- 73 **UBAYDULLAYEVA ZARIFA MUXIDDIN QIZI**
Elektron tijorat shartnomalarida tovarni sotuvchiga qaytarish masalalari
- 80 **BOBOTO‘XTAYEV SOHIBJON ABDUSALIM O‘G‘LI**
Sanoat mulki obyektlarini himoya qilish usullari, mexanizmlari va ularning rivojlanish tendensiyalari
- 87 **SAMANDAROVA FERUZA BAXROMJON QIZI**
Davlat xaridi shartnomalariga o‘zgartirish kiritishning o‘ziga xos jihatlari

12.00.05 – MEHNAT HUQUQI. IJTIMOY TA’MINOT HUQUQI

- 94 **ABDULLAYEVA DILFUZA SAIDAZIMOVNA**
Majburiy mehnatni taqiqlash: xalqaro standartlar va milliy qonunchilik

12.00.07 – SUD HOKIMIYATI. PROKUROR NAZORATI. HUQUQNI MUHOFAZA QILISH FAOLIYATINI TASHKIL ETISH. ADVOKATURA

- 101 **MUHAMMADJONOV ABRORJON AKMALJON O‘G‘LI**
Prokuratura organlari faoliyatiga raqamli texnologiyalarni tatbiq etish masalalari

12.00.08 – JINOYAT HUQUQI. JINOYAT-IJROIYA HUQUQI

- 109 **UTAYEV XUSNIDDIN XURRAMOVICH**
Raqamli muhitda firibgarlik jinoyatining jinoiy-huquqiy mohiyati va ijtimoiy xavfliligi
- 116 **JUMANIYOZOVA ZARNIGOR MAXAMMADI QIZI**
Migratsiya jarayonlari va odam savdosi o‘rtasidagi bog‘liqlik

12.00.09 – JINOYAT PROTSESSI. KRIMINALISTIKA, TEZKOR-QIDIRUV HUQUQ VA SUD EKSPERTIZASI

- 125 **OMONOV ZAFARJON RAXMONALIYEVICH**
Tergov sudyasi: ishni sudga qadar yuritishda sud nazoratini takomillashtirish masalalari
- 136 **KURMICHKINA ALBINA RINAT QIZI**
O'zbekistonning 2026–2030-yillarga mo'ljallangan kiberxavfsizlik strategiyasi: yangi protsessual vositalar va huquqiy majburiyatlar
- 146 **SAIDOV BOBOQUL YORIQULOVICH**
Raqamli sohada sodir bo'layotgan o'g'rilik jinoyatlarini isbotlash, shaxsni identifikatsiya qilish va elektron dalillarni to'plashdagi muammolar

12.00.10 – XALQARO HUQUQ

- 152 **ABDULLAYEVA SABOHAT ASATULLO QIZI**
Markazlashmagan kripto-birjalar (DEX) orqali pul yuvishga qarshi kurashish: xalqaro yondashuvlar va milliy huquqiy mexanizmlarni rivojlantirish

12.00.13 – INSON HUQUQLARI

- 158 **TANGIRQULOV MUZAFFAR DONIYOR O'G'LI**
Suvga bo'lgan huquq inson huquqlari tizimida: nazariy-huquqiy va amaliy tahlil

HUQUQNI SOHALARARO TADQIQ ETISH

- 165 **GULYAMOVA GULNORA YAKUBOVNA**
O'zbek huquqshunoslik terminologiyasida ko'pma'nolilik va qarama-qarshilik
- 170 **FATTAXOVA AMINA RUSTAMOVNA**
Huquqshunoslarni kasbiy tayyorlashda narrativ yondashuv: badiiy matn imkoniyatlari
- 178 **MATENOV RASHID BEKIMBETOVICH**
Huquq tilining rivojlanishi: tildagi tabiiy o'zgarishlarning qonunchilikka ta'siri
- 183 **ZIYAMUXAMEDOVA SHAHNOZA TOLKUNOVNA**
Abdulla Qahhorning "O'g'ri" hikoyasida huquqqa oid leksika bo'yicha mulohazalar hamda mo'jaz konkordans lug'at

СОДЕРЖАНИЕ

12.00.02 – КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО. АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО. ФИНАНСОВОЕ И ТАМОЖЕННОЕ ПРАВО

- 11 **АЛИМОВ БОТУ БАБИРОВИЧ**
Конституционно-правовые основы взаимоотношений Президента и Правительства: зарубежный опыт и модель Узбекистана
- 19 **САИДАЗИМОВ ЮСУФ СОДИК УГЛИ, ЖАЛОЛОВА ДИЁРА ГАЙРАТ КИЗИ**
Анализ национального законодательства о порядке производства по административным жалобам в Республике Узбекистан
- 26 **НОРМУРАТОВ АКТАМ ТУЛАБОЙ УГЛИ, ЖУРАЕВА МУМТОЗМАХАЛБЕГИМ ЭЛМУРОДЖОН КИЗИ**
Действительность административных актов в Республике Узбекистан: анализ материально-правовых и процессуальных требований

12.00.03 – ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО. ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО. СЕМЕЙНОЕ ПРАВО. МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО

- 32 **НАРЗИЕВ ОТАБЕК СЎДИЕВИЧ, МАМАТХАНОВ АСКАР МАХМУТОВИЧ**
Социальные инвестиции и облигации социального воздействия: правовые механизмы в Узбекистане
- 42 **ШАМШЕТОВ ШАРАФАТДИН САРСЕНОВИЧ**
Правовой статус микрофинансовых организаций как субъектов предпринимательской деятельности
- 52 **ДИЛБОБОВЕ НОЗИМБЕК ШАВКАТ УГЛИ**
Повышение роли местных инвесторов в национальной экономике: правовые инструменты и способы
- 59 **ХАЗРАТКУЛОВА СЕВИНЧБЕКА ШОДИЁР КИЗИ**
Обязательства FRAND в лицензировании SEP: глобальная судебная практика и правовой пробел Республики Узбекистан
- 66 **ТУРСУНОВ АБДУХАЛИЛ АБДУСАЛИМОВИЧ**
Правовое значение цифровой рекламы в процессе перехода экономики к технологической и инновационной модели роста
- 73 **УБАЙДУЛЛАЕВА ЗАРИФА МУХИДДИН КИЗИ**
Вопросы возврата товара продавцу в договорах электронной коммерции
- 80 **БОБОТУХТАЕВ СОХИБЖОН АБДУСАЛИМ УГЛИ**
Способы и механизмы защиты объектов промышленной собственности и тенденции их развития
- 87 **САМАНДАРОВА ФЕРУЗА БАХРОМЖОН КИЗИ**
Особенности внесения изменений в договоры государственных закупок

12.00.05 – ТРУДОВОЕ ПРАВО. ПРАВО СОЦИАЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ

- 94 **АБДУЛЛАЕВА ДИЛФУЗА САИДАЗИМОВНА**
Запрет принудительного труда: международные стандарты и национальное законодательство

12.00.07 – СУДЕБНАЯ ВЛАСТЬ. ПРОКУРОРСКИЙ НАДЗОР. ОРГАНИЗАЦИЯ ПРАВООХРАНИТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ. АДВОКАТУРА

- 101 **МУХАММАДЖОНОВ АБРОРЖОН АКМАЛЖОН УГЛИ**
Вопросы внедрения цифровых технологий в деятельность органов прокуратуры

12.00.08 – УГОЛОВНОЕ ПРАВО. УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПРАВО

- 109 **УТАЕВ ХУСНИДДИН ХУРРАМОВИЧ**
Уголовно-правовая сущность и общественная опасность мошенничества в цифровой среде
- 116 **ЖУМАНИЕЗОВА ЗАРНИГОР МАХАММАДИ КИЗИ**
Взаимосвязь миграционных процессов и торговли людьми

12.00.09 – УГОЛОВНЫЙ ПРОЦЕСС. КРИМИНАЛИСТИКА, ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКОЕ ПРАВО И СУДЕБНАЯ ЭКСПЕРТИЗА

125 **ОМОНОВ ЗАФАРЖОН РАХМОНАЛИЕВИЧ**

Следственный судья: вопросы совершенствования судебного контроля на досудебных стадиях уголовного процесса

136 **КУРМЫЧКИНА АЛЬБИНА РИНАТ КИЗИ**

Стратегия кибербезопасности Узбекистана на 2026–2030 годы: новые процессуальные инструменты и правовые обязательства

146 **САИДОВ БОБОКУЛ ЁРИКУЛОВИЧ**

Проблемы доказывания преступлений кражи, совершаемых в цифровой сфере, идентификации личности и сбора электронных доказательств

12.00.10 – МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО

152 **АБДУЛЛАЕВА САБОХАТ АСАТУЛЛО КИЗИ**

Противодействие отмыванию денежных средств через децентрализованные криптобиржи (DEX): международные подходы и развитие национальных правовых механизмов

12.00.13 – ПРАВА ЧЕЛОВЕКА

158 **ТАНГИРКУЛОВ МУЗАФФАР ДОНИЁР УГЛИ**

Право на воду в системе прав человека: теоретико-правовой и практический анализ

МЕЖОТРАСЛЕВОЕ ИЗУЧЕНИЕ ПРАВА

165 **ГУЛЯМОВА ГУЛНОРА ЯКУБОВНА**

Полисемия и антонимия в узбекской юридической терминологии

170 **ФАТТАХОВА АМИНА РУСТАМОВНА**

Нарративный подход в профессиональной подготовке юристов: потенциал художественного текста

178 **МАТЕНОВ РАШИД БЕКИМБЕТОВИЧ**

Развитие правового языка: влияние естественных языковых изменений на законодательство

183 **ЗИЯМУХАМЕДОВА ШАХНОЗА ТОЛКУНОВНА**

Размышления о правовой лексике в рассказе Абдуллы Каххора «Вор» и краткий конкордансный словарь

CONTENTS

12.00.02 – CONSTITUTIONAL LAW. ADMINISTRATIVE LAW. FINANCIAL AND CUSTOMS LAW

- 11 **ALIMOV BOTU BABIROVICH**
Constitutional and legal foundations of the relationship between the President and the Government: experience of foreign countries and the Uzbek model
- 19 **SAIDAZIMOV YUSUF SODIQ UGLI, JALOLOVA DIYORA GAYRAT KIZI**
Analysis of national legislation on the procedure for administrative appeals in the Republic of Uzbekistan
- 26 **NORMURATOV AKTAM TULABOY UGLI, JURAEVA MUMTOZMAHALBEGIM ELMURODJON KIZI**
Authenticity of administrative documents in the Republic of Uzbekistan: analysis of material-legal and procedural requirements

12.00.03 – CIVIL LAW. BUSINESS LAW. FAMILY LAW. INTERNATIONAL PRIVATE LAW

- 32 **NARZIEV OTABEK SADIYEVICH, MAMATKHANOV ASKAR MAKHMUTOVICH**
Social investment and social impact obligations: legal mechanisms in Uzbekistan
- 42 **SHAMSHETOV SHARAFATDIN SARSENOVICH**
The legal status of microfinance organizations as subjects of entrepreneurial activity
- 52 **DILBOBOEV NOZIMBEK SHAVKAT UGLI**
Increasing the role of local investors in the national economy: legal instruments and methods
- 59 **HAZRATQULOVA SEVINCHBEKA SHODIYOR KIZI**
Franchise obligations in SEP licensing: global judicial practice and the legal gap in the Republic of Uzbekistan
- 66 **TURSUNOV ABDUKHALIL ABDUSALIMOVICH**
The legal importance of digital advertising in the transition of the economy to a technological and innovative growth model
- 72 **UBAYDULLAEVA ZARIFA MUKHIDDIN KIZI**
Issues of return of goods to the seller in electronic commerce contracts
- 80 **BOBOTUKHTAEV SOHIBJON ABDUSALIM UGLI**
Methods and mechanisms for the protection of industrial property objects and their development trends
- 87 **SAMANDAROVA FERUZA BAKHROMJON KIZI**
Specific features of amending public procurement contracts

12.00.05 – LABOR LAW. SOCIAL SECURITY LAW

- 94 **ABDULLAEVA DILFUZA SAIDAZIMOVNA**
Prohibition of forced labour: international standards and national legislation

12.00.07 – JUDICIAL BRANCH. PROSECUTOR'S CONTROL. ORGANIZATION OF LAW ENFORCEMENT. ADVOCACY

- 101 **MUHAMMADJONOV ABRORJON AKMALJON UGLI**
Issues of implementing digital technologies in the activities of prosecutorial offices

12.00.08 – CRIMINAL LAW. CRIMINAL-EXECUTIVE LAW

- 109 **UTAEV KHUSNIDDIN KHURRAMOVICH**
Criminal-legal nature and social danger of fraud in the digital environment
- 116 **JUMANIYOZOVA ZARNIGOR MAKHAMMADI KIZI**
The relationship between migration and human trafficking

12.00.09 – CRIMINAL PROCEEDINGS. FORENSICS, INVESTIGATIVE LAW AND
FORENSIC EXPERTISE

- 125 **OMONOV ZAFARJON RAKHMONALIEVICH**
Investigative judge: issues of improving judicial oversight in pre-trial proceedings
- 136 **KURMICHKINA ALBINA RINAT KIZI**
Uzbekistan cybersecurity strategy for 2026–2030: new procedural instruments and legal obligations
- 146 **SAIDOV BOBOQUL YORIQULOVICH**
Problems in proofing the furt criminals in the digital sector, individual identification, and collection of electronic evidences

12.00.10 – INTERNATIONAL LAW

- 152 **ABDULLAeva SABOKHAT ASATULLO KIZI**
Combating money laundering through decentralized cryptocurrency exchanges (DEX): international approaches and development of national legal mechanisms

12.00.13 – HUMAN RIGHTS

- 158 **TANGIRQULOV MUZAFFAR DONIYOR UGLI**
The right to water in the human rights system: theoretical-legal and practical analysis

INTERDISCIPLINARY STUDY OF LAW

- 165 **GULYAMOVA GULNORA YAKUBOVNA**
Polysemy and antonymy in Uzbek legal terminology
- 170 **FATTAKHOVA AMINA RUSTAMOVNA**
Narrative approach in the professional training of lawyers: the potential of literary text
- 178 **MATENOV RASHID BEKIMBETOVICH**
Development of the language of law: the influence of natural language changes on legislation
- 183 **ZIAMUKHAMEDOVA SHAHNOZA TOLKUNOVNA**
Reflections on legal vocabulary in Abdulla Qahhor’s short story “The Thief” and a brief concordance dictionary

Kelib tushgan / Получено / Received: 18.05.2026
Qabul qilingan / Принято / Accepted: 03.06.2026
Nashr etilgan / Опубликовано / Published: 29.06.2026

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.uzlawrev.3.2./TVIY9906>

UDC: 346.9(045)(575.1)

SEP LITSENZIYALASHDA FRAND MAJBURIYATLARI: GLOBAL SUD AMALIYOTI VA O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI UCHUN HUQUQIY BO‘SHLIQ

Hazratqulova Sevinchbeka Shodiyor qizi,
Toshkent davlat yuridik universiteti
Biznes huquqi va sud himoyasi fakulteti
Tadqiqot markazi kichik ilmiy xodimi
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-1414-0877>
e-mail: sevinchbekak@gmail.com

Annotatsiya. Maqolada standart uchun muhim patentlar (*standard-essential patents, SEP*) sohasida FRAND (*fair, reasonable, and non-discriminatory* – adolatli, oqilona va kamsitilmaydigan) majburiyatlarining huquqiy tabiati va amaliy samaradorligi tahlil qilingan. Tadqiqotning maqsadi yetakchi yurisdiksiyalar sud amaliyotini tahlil qilish asosida FRAND mexanizmining samaradorligini aniqlash, shuningdek, uni O‘zbekiston Respublikasi qonunchiligida normativ jihatdan mustahkamlash istiqbollarini baholashdan iborat. Tadqiqot obyekti – yetakchi yurisdiksiyalarda (Yevropa Ittifoqi, Birlashgan Qirollik, Xitoy, Hindiston, AQSH) shakllangan sud amaliyoti, xususan, *Huawei v. ZTE, Unwired Planet v. Huawei, Nokia v. OPPO* va boshqa yirik keyslardir. Tadqiqot jarayonida qiyosiy-huquqiy va dogmatik metodlardan foydalanilgan. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, FRAND tartibi “ikki tomonlama yo‘l” sifatida shakllangan bo‘lsa-da, yurisdiksiyalar o‘rtasida sezilarli tafovutlar mavjud. Xulosa o‘rnida aytish mumkinki, O‘zbekiston qonunchiligida SEP va FRAND tushunchalarini tartibga soluvchi maxsus normalarning mavjud emasligi raqamli iqtisodiyot hamda 5G infratuzilmasini joriy etish sharoitida jiddiy huquqiy bo‘shliqni keltirib chiqaradi.

Kalit so‘zlar: standart uchun muhim patentlar (SEP), FRAND majburiyati, SEP litsenziyalash, antimonopol huquq, global litsenziya to‘lovi, sud yurisdiksiyasi, intellektual mulk, O‘zbekiston patent huquqi

ОБЯЗАТЕЛЬСТВА FRAND В ЛИЦЕНЗИРОВАНИИ SEP: ГЛОБАЛЬНАЯ СУДЕБНАЯ ПРАКТИКА И ПРАВОВОЙ ПРОБЕЛ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН

Хазраткулова Севинчбека Шодиёр кизи,
младший научный сотрудник Исследовательского центра
факультета права и судебной защиты
Ташкентского государственного юридического университета

Аннотация. В статье проанализированы правовая природа и практическая эффективность обязательств FRAND (*fair, reasonable, and non-discriminatory* – справедливые, разумные и недискриминационные) в сфере стандарт-существенных патентов (*standard-essential patents, SEP*). Целью исследования является определение эффективности механизма FRAND на основе анализа судебной практики ведущих юрисдикций, а также оценка перспектив его нормативного закрепления в законодательстве Республики Узбекистан. Объектом исследования выступает судебная практика, сформировавшаяся в ведущих юрисдикциях (Европейском союзе, Соединённом Королевстве, Китае, Индии и США), в частности по делам *Huawei v. ZTE, Unwired Planet v. Huawei, Nokia v. OPPO* и другим значимым судебным спорам. В ходе исследования использованы сравнительно-правовой и догматический методы. Полученные результаты свидетельствуют о том, что, несмотря на формирование режима FRAND как модели «двустороннего взаимодействия», между отдельными юрисдикциями сохраняются существенные

различия в подходах к его применению. В заключение отмечается, что отсутствие в законодательстве Республики Узбекистан специальных норм, регулирующих понятия SEP и FRAND, создаёт значительный правовой пробел в условиях развития цифровой экономики и внедрения инфраструктуры 5G.

Ключевые слова: стандарт-существенные патенты (SEP), обязательства FRAND, лицензирование SEP, антимонопольное право, глобальная лицензионная ставка, судебная юрисдикция, интеллектуальная собственность, патентное право Республики Узбекистан

FRAND OBLIGATIONS IN SEP LICENSING: GLOBAL JUDICIAL PRACTICE AND THE LEGAL GAP IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

Hazratqulova Sevinchbeka Shodiyor kizi,
Junior Research Fellow of the Research Center,
Faculty of Business Law and Judicial Protection,
Tashkent State University of Law

Abstract. The article analyzes the legal nature and practical effectiveness of FRAND (fair, reasonable, and non-discriminatory) obligations in the field of standard-essential patents (SEPs). The purpose of the study is to determine the effectiveness of the FRAND mechanism based on an analysis of the case law of leading jurisdictions, as well as to assess the prospects for its normative strengthening in the legislation of the Republic of Uzbekistan. The object of the study is the case law formed in leading jurisdictions (European Union, United Kingdom, China, India, USA), in particular, Huawei v. ZTE, Unwired Planet v. Huawei, Nokia v. OPPO and other major cases. Comparative legal and dogmatic methods were used in the research process. The results show that although the FRAND regime was formed as a “two-way street,” there are significant differences between jurisdictions. In conclusion, it can be said that the lack of special norms regulating the concepts of SEP and FRAND in Uzbek legislation creates a serious legal gap in the context of the digital economy and the implementation of 5G infrastructure.

Keywords: standard essential patents (SEP), FRAND obligation, SEP licensing, antitrust law, global license fee, court jurisdiction, intellectual property, patent law of Uzbekistan

Kirish

XXI asrning ikkinchi o‘n yilligi raqamli transformatsiya, 5G aloqa tarmoqlari, *Internet of Things* (IoT) va sun‘iy intellekt texnologiyalarining keng tarqalishi bilan xarakterlanadi. Bu jarayonlarning poydevorini esa standartlashtirish va standart uchun muhim patentlar (*Standard Essential Patents, SEP*) tashkil etadi. SEP – shunday patent hisoblanadiki, undan foydalanmasdan tegishli texnik standartni amaliyotga joriy etishning mutlaq imkoni yo‘q. Telekommunikatsiya, *Wi-Fi*, video kodeklar va boshqa sohalardagi standartlarni belgilovchi tashkilotlar (*ETSI, IEEE, ITU*) o‘z a‘zolaridan SEPlarni adolatli, oqilona va kamsitmaydigan (*Fair, Reasonable and Non-Discriminatory – FRAND*) shartlar asosida litsenziyalash majburiyatini olishni talab qiladi.

FRAND majburiyati – bu standartlashtirish jarayonining bozordagi raqobat hamda innovatsiyalarni rag‘batlantirish kabi ikki tomonlama maqsadi o‘rtasidagi muvozanatni ta‘minlovchi huquqiy mexanizmdir. Biroq so‘nggi o‘n yillikda FRAND majburiyatlarining amaliy samaradorligi atrofida jiddiy bahslar avj olmoqda: SEP egasi natijasiz yakunlangan muzokaralardan so‘ng taqiqlovchi sud qarorini talab qila oladimi? Qaysi yurisdiksiya sudi global litsenziya stavkasini belgilash vakolatiga ega? FRAND tartib-taomillarida “niyati jiddiy litsenziat” qaysi pallada “shartnomani rad etuvchi litsenziat”ga aylanadi?

Mazkur savollar bugungi kunda O‘zbekiston uchun ham dolzarbligini yo‘qotmagan. Mamlakatda 5G tarmog‘ining bosqichma-bosqich joriy etilishi, raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi va xorijiy texnologik kompaniyalar bilan hamkorlikning kengayishi SEP/FRAND masalalarini tartibga solish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Biroq amaldagi O‘zbekiston Respublikasining 2002-yil 29-avgustdagi “Ixtirolar, foydali modellar va sanoat namunalari to‘g‘risida”gi Qonunida SEP va FRAND tushunchalari umuman aks ettirilmagan.

Maqolaning maqsadi – FRAND majburiyatlarining huquqiy tabiati va amaliy samaradorligini Xalqaro sud amaliyoti misolida tahlil qilish hamda O‘zbekiston huquq tizimidagi mavjud bo‘shliqlarni

aniqlab, ularni bartaraf etish bo'yicha amaliy takliflar ishlab chiqishdan iborat. Ushbu maqsaddan kelib chiqqan holda, tadqiqotda quyidagi vazifalar belgilangan: (a) *FRAND* majburiyatining shartnomaviy-huquqiy va antimonopol-huquqiy tabiatini ochib berish; (b) Yevropa Ittifoqi, Birlashgan Qirollik, Xitoy va Hindiston sud amaliyotini qiyosiy-huquqiy jihatdan tahlil qilish; (c) O'zbekiston qonunchiligidagi normativ bo'shliqlarni aniqlash va ularni to'ldirish bo'yicha aniq tavsiyalarni ilgari surish.

FRAND mavzusi xorijiy huquqiy adabiyotlarda atroflicha o'rganilgan. Xususan, J. Contreras (2019) standartlashtirish tashkilotlarining intellektual mulk huquqi (IPR – Intellectual Property Rights) *FRAND* majburiyatining shartnomaviy mohiyatini uchinchi shaxslar foydasiga tuzilgan shartnoma konstruksiyasi asosida ochib bergan. M. Lemley va K. Shapiro "patent blokadası" (patent hold-up) muammosini (Lemley & Shapiro, 2007), Layne-Farrar va uning hammualliflari *FRAND* litsenziya to'lovlarini hisoblashning iqtisodiy metodologiyasini ishlab chiqqan (Layne-Farrar et al., 2007). R. Picht "*Huawei v. ZTE*" qarori atrofida shakllangan Yevropa sud amaliyotini batafsil tahlil qilgan (Picht, 2017). P. Trisi va S. Lourens esa global litsenziya stavkasini belgilash bo'yicha yurisdiksiyalararo raqobat masalasini ko'tarib chiqqanlar (Treacy & Lawrance, 2021). So'nggi yillarda nashr etilgan asarlarda Birlashgan patent sudi (*UPC*) tomonidan qabul qilingan dastlabki *SEP* qarorlari va Yevropa Ittifoqining *SEP* sohasidagi yangi regulativ tashabbuslari qizg'in muhokama qilinmoqda (Bonadio & Contardi, 2024; Kühnen, 2025). Mintaqaviy ilmiy adabiyotlarda esa *SEP/FRAND* masalalari deyarli o'rganilmagan bo'lib, mazkur tadqiqot ushbu bo'shliqni to'ldirishi bilan o'zining ilmiy yangiligini belgilaydi.

Asosiy qism

Standart uchun muhim patentlar (*SEP*) va *FRAND* majburiyatlari bugungi global texnologik iqtisodiyotning eng murakkab huquqiy institutlaridan biriga aylandi. Mobil aloqa, *Wi-Fi*, *Bluetooth*, video kodeklar va buyumlar interneti (*Internet of Things – IoT*) texnologiyalarining funktsionalligi xalqaro texnik standartlarga to'g'ridan to'g'ri bog'liq bo'lib, ushbu standartlarni amaliyotga joriy etish ko'p hollarda *SEP* egalarining patentlaridan majburiy tartibda foydalanishni talab qiladi. Natijada *SEP* egasi bozorda oddiy patent egalariga qaraganda ancha kuchliroq iqtisodiy va monopol mavqega ega bo'ladi, chunki standart me'yorlariga amal qiluvchi ishlab chiqaruvchi mazkur patentni chetlab o'ta olmaydi. Aynan shu sababli *FRAND* majburiyati *SEP* tizimining muvozanatni ta'minlovchi mexanizmi sifatida shakllangan.

FRAND majburiyatining mohiyati shundan iboratki, standartlashtirish tashkiloti a'zosi o'z patentini standart tarkibiga kiritishga rozilik berar ekan, keyinchalik undan monopol bosim vositasi sifatida foydalanmaslik majburiyatini ham o'z zimmasiga oladi. Masalan, ETSI intellektual mulk guquqi siyosati (*IPR Policy*) qoidalari *SEP* egasidan patentni adolatli, oqilona va kamsitmaydigan shartlarda litsenziyalashni talab qiladi (*European Telecommunications Standards Institute, 2023*). Agar ushbu majburiyat bo'lmaganida, *SEP* egasi tegishli standart bozorda mustahkam o'rin egallaganidan keyin haddan tashqari yuqori litsenziya to'lovlarini talab qilish yoki litsenziya berishni umuman rad etish orqali "patent blokadası" (*patent hold-up*) holatini yuzaga keltirishi mumkin edi. Bunday vaziyat esa innovatsiyalarni rag'batlantirish o'rniga bozordagi sog'lom raqobatni cheklaydi, texnologiyalar tannarxini oshiradi va yakuniy iste'molchilar manfaatiga jiddiy zarar yetkazadi (Lemley & Shapiro, 2007).

FRAND majburiyati, mohiyatan, faqat patent egasining majburiyatlarini belgilab qolmay, balki litsenziat xulq-atvorini ham tartibga soladi. Xalqaro sud amaliyotida *FRAND* prinsiplari "ikki tomonlama yo'l" sifatida talqin qilinadi. Ya'ni *SEP* egasi adolatli shartlar asosida taklif kiritilishi shart bo'lsa, texnologiyadan foydalanuvchi kompaniya ham muzokaralarda vijdonlilik xatti-harakatlarini namoyon etishi lozim. Ushbu yondashuv, ayniqsa, "*Huawei Technologies v. ZTE*" ishi bo'yicha qabul qilingan qarordan keyin Yevropa huquq tizimida mustahkam o'rin egalladi.

Yevropa Ittifoqi Sudi mazkur ishda *SEP* egasi sud tartibida taqiqlovchi choralar talab qilishidan avval patent buzilishi haqida tegishli ogohlantirish yuborishi, *FRAND* shartlarini aniq bayon qilishi va muzokaralar olib borish uchun real imkoniyat yaratishi kerakligini ta'kidladi (4iP Council, 2024). Shu bilan birga, sud litsenziat zimmasiga ham faqat vaqt yutish yoki litsenziya to'lovlarini to'lashdan

bo'yin tovlash maqsadida muzokaralar jarayonini sun'iy ravishda cho'zmaslik majburiyatini yukladi.

Mazkur sud qarorining amaliy ahamiyati shundaki, u texnologik bozor ishtirokchilari uchun aniq protsessual qoidalarni shakllantirib berdi. Agar bunday qoidalar mavjud bo'lmaganida, *SEP* egalari har qanday vaziyatda ishlab chiqarish jarayonini butunlay to'xtatib qo'yuvchi sud qarorlarini talab qilishi mumkin edi. Bu esa, o'z navbatida, ayniqsa smartfon ishlab chiqarish, telekommunikatsiya va elektronika sanoatida jiddiy iqtisodiy xavf-xatarlarni keltirib chiqargan bo'lardi. "*Huawei v. ZTE*" keysi bo'yicha qabul qilingan qaror ushbu xavf darajasini kamaytirib, sud organlari uchun o'ziga xos "muzokaralar standarti"ni yaratdi. Shu sababli *FRAND* tizimi nafaqat patent egasining huquqlarini himoya qilish, balki bozordagi sog'lom raqobatni muhofaza qilish vositasi sifatida ham shakllandi.

Biroq global amaliyot *FRAND* tizimi hali ham mukammal emasligini ko'rsatmoqda. Birlashgan Qirollik Oliy sudining "*Unwired Planet v. Huawei*" ishi bo'yicha chiqargan qarori bunga yorqin misol bo'la oladi. Mazkur ishda sud global patent portfeli uchun yagona global *FRAND* stavkasini belgilash bo'yicha o'z vakolatini tan oldi. Bir qarashda bu qaror xalqaro *SEP* nizolarini hal etishni sezilarli darajada soddalashtiradigandek ko'rinadi, chunki kompaniyalar har bir davlatda alohida-alohida sudlashish yoki muzokara olib borish o'rniga yagona global litsenziya asosida faoliyat yuritish imkoniyatiga ega bo'ladi. Ammo amaliyotda ushbu yondashuv mutlaqo boshqa muammolarni keltirib chiqardi. Endilikda transmilliy kompaniyalar o'zlariga qulayroq bo'lgan sud instansiyasini tanlashga urinmoqdalar, global yurisdiksiyalar o'rtasida esa global stavkani aniqlash vakolati bo'yicha yashirin raqobat yuzaga kelmoqda.

Mazkur holatning iqtisodiy oqibatlari ham muhim ahamiyatga ega. Global *FRAND* stavkasi tizimi yirik patent portfeliga ega bo'lgan kompaniyalar foydasiga ishlashi mumkin, chunki ular kichik ishlab chiqaruvchilarga nisbatan muzokaralarda ancha yuqori ustunlikka ega bo'ladi. Shu bilan birga, global litsenziyalash modeli transmilliy texnologik kompaniyalar uchun huquqiy aniqlik yaratib, bir nechta davlatlarda parallel ravishda olib boriladigan sud xarajatlarini sezilarli darajada kamaytiradi. Demak, *FRAND* tizimi bir vaqtning o'zida ham bozordagi barqarorlikni ta'minlaydi, ham bozor ishtirokchilari uchun strategik ustunliklarni yuzaga keltiradi.

Xitoy sudlarining so'nggi yillardagi faoliyati esa *SEP* nizolarini global geosiyosiy raqobat darajasiga olib chiqdi. "*Nokia v. OPPO*" va "*TCL v. Access Advance*" ishlari orqali Xitoy sudlari global litsenziya to'lovlari stavkalarini belgilash vakolatiga ega ekanligini amalda namoyish etdi (Center for Strategic and International Studies, 2025). Bunday yondashuv Xitoyning *SEP* nizolarini hal etuvchi yangi global markazga aylantirmoqda. Xitoyning bu boradagi faolligi mamlakatning texnologik mustaqillik siyosati bilan bevosita bog'liq bo'lib, u mahalliy ishlab chiqaruvchilarni xalqaro *SEP* egalarining monopolistik bosimidan himoya qilishga qaratilgan. Shu bilan birga, mazkur jarayon Xitoy, Yevropa Ittifoqi va AQSH o'rtasidagi normativ ziddiyatlar hamda qarama-qarshiliklarni yanada kuchaytirmoqda.

Global amaliyotdagi yana bir muhim tendensiya antisud taqiqlari (*anti-suit injunction*) instituti bilan bog'liq. Bunday mexanizm bir davlat sudi boshqa davlatdagi sud jarayonini cheklash yoki to'xtatishga urinishidan iborat. Masalan, Xitoyning "*Huawei v. Netgear*" ishidagi yondashuvi global *FRAND* nizolarida "protsessual qurollanish poygasi" boshlanganini ko'rsatdi (WilmerHale, 2025). Bu holat texnologik nizolarning endilikda oddiy patent mojarosi emas, balki davlatlararo iqtisodiy manfaatlar bilan bog'liq strategik vositaga aylanganini anglatadi.

Mazkur global tendensiyalar O'zbekiston uchun ham bevosita ahamiyatga ega. Mamlakatda 5G tarmoqlarining joriy etilishi, xorijiy texnologik kompaniyalar bilan hamkorlikning kengayishi va telekommunikatsiya bozorining raqamli transformatsiyasi *SEP* va *FRAND* masalalarini dolzarb huquqiy muammoga aylantirmoqda.

Shu sababli O'zbekiston uchun *FRAND* tizimini o'rganish nazariy emas, balki amaliy zaruratdir. Global amaliyot shuni ko'rsatadiki, *FRAND* qoidalari mavjud bo'lmagan davlatlarda texnologik bozor barqarorligi izdan chiqishi mumkin. Aksincha, aniq protsessual qoidalar investitsiya muhitini yaxshilaydi, texnologik transferni rag'batlantiradi va raqamli iqtisodiyot rivojiga xizmat

qiladi. Ayniqsa, JSTga qo‘shilish jarayonida O‘zbekiston *TRIPS* bitimi talablariga moslashayotgan bir paytda *SEP* va *FRAND* institutlarini milliy huquqqa integratsiya qilish strategik ahamiyat kasb etadi.

Quyidagi jadval asosiy yurisdiksiyalardagi yondashuvlarni umumlashtiradi.

Jadval

FRAND majburiyatini amalga oshirishning yurisdiksiyalararo qiyosiy tahlili

Yurisdiksiya	Taqiqlovchi qarorga yondashuv	Global stavkani belgilash vakolati	Asosiy qaror
Yevropa Ittifoqi	cheklangan; <i>Huawei</i> tartibiga rioya qilish shart	aniq emas, milliy sudlar darajasida hal etiladi	<i>Huawei v. ZTE</i>
Birlashgan Qirollik	milliy <i>SEP</i> bo‘yicha; faqat global litsenziya rad etilganda	mavjud; portfel uchun jahon stavkasini belgilaydi	<i>Unwired Planet v. Huawei</i>
Xitoy	mavjud; xolis muzokara shart	mavjud; ham ikki tomonlama litsenziya munosabatlari, ham patent to‘lovlari bo‘yicha	<i>Nokia v. OPPO; TCL v. Access Advance</i>
AQSH	cheklangan; <i>eBay</i> testi qo‘llanadi	cheklangan; faqat shartnoma bo‘yicha	<i>Ericsson v. Lenovo</i>
Hindiston	mavjud; “shartnomani rad etuvchi litsenziat” doktrinasi	mavjud emas, milliy doirada	<i>Lava v. Ericsson</i>

O‘zbekistonning amaldagi “Ixtirolar, foydali modellar va sanoat namunalari to‘g‘risida”gi Qonuni (2002, oxirgi tahrirda 2024-y.) patent egasiga o‘z patentidan foydalanish bo‘yicha mutlaq huquq beradi, lekin standartlashtirish jarayonida olingan *FRAND* majburiyatini va undan kelib chiqadigan oqibatlarni nazarda tutmaydi (Republic of Uzbekistan, 2002). “Raqobat to‘g‘risida”gi Qonun (2012-y.) ustun mavqeni suiiste‘mol qilishni taqiqlasa ham, intellektual mulk huquqlaridan foydalanish bilan bog‘liq xususiyatlarni alohida tartibga solmaydi (Republic of Uzbekistan, 2012). Bunda O‘zbekiston jahon savdo tashkiloti a‘zoliciga qo‘shilishga tayyorgarlik ko‘rayotgani (2024–2026-yy.) va *TRIPS* bitimi 8- va 40-moddalari talablarini hisobga olganda, mazkur bo‘shliqning o‘rnini to‘ldirish strategik ahamiyat kasb etadi.

Aniqlangan bo‘shliqlar quyidagilarni qamrab oladi: birinchidan, milliy standartlashtirish tashkiloti “O‘zstandart” *IPR* siyosati *FRAND* majburiyatlarini *ETSI* yoki *IEEE* darajasida normativlashtirmagan; ikkinchidan, sud amaliyotida “xohlovchi litsenziat”, “taqiqlovchi qaror” va “xolis muzokara” konsepsiyalari ishlab chiqilmagan; uchinchidan, O‘zbekiston sudlarining global *FRAND* stavkani belgilash vakolati masalasi umuman ko‘tarilmagan. Bu – kelajakda mamlakatda 5G tarmog‘ini joriy etish va xorijiy *SEP* egalari bilan litsenziya munosabatlariga kirishish jarayonida jiddiy huquqiy noaniqlikni keltirib chiqarishi mumkin (Karimov, 2022).

Yuqoridagi tahlil quyidagi xulosalarga olib keladi. Birinchidan, *FRAND* majburiyati amalda “avtomatik” ishlamaydi – uning samaradorligi har bir yurisdiksiyada sud doktrinasi sifatiga bog‘liq. Ikkinchidan, global stavkani belgilash vakolati bo‘yicha “forum shopping” va antisud taqiqlari raqobati avj olmoqda. Uchinchidan, *FRAND* majburiyatlari faqat milliy emas, balki transmilliy huquqiy mexanizm sifatida shakllanmoqda, bu esa O‘zbekiston kabi rivojlanayotgan mamlakatlardan o‘z qonunchiligida tegishli normalarni joriy etishni talab qiladi.

Xulosa

Tadqiqot natijalariga ko‘ra, *FRAND* majburiyatlari standart uchun muhim patentlar bozorida muvozanat ta‘minlovchi muhim, ammo mukammal bo‘lmagan mexanizm sifatida shakllangan. Global

sud amaliyoti *Huawei v. ZTE* doktrinasidan *Unwired Planet va Nokia v. OPPO* qarorlarigacha bo'lgan rivojlanishni boshdan kechirgan bo'lsa-da, yurisdiksiyalararo ziddiyatlar – global stavkani belgilash vakolati, antisud taqiqlari, xolis muzokara mezonlari bo'yicha – bartaraf etilmagan.

O'zbekiston uchun quyidagi takliflar ilgari suriladi. Birinchidan, "Ixtirolar, foydali modellar va sanoat namunalari to'g'risida"gi Qonunga "Standart uchun muhim patentlar va *FRAND* majburiyatlari" deb nomlangan alohida bobni kiritish lozim. Ushbu bobda *SEP* ta'rifi, *FRAND* va'dasining huquqiy oqibatlari, taqiqlovchi qaror talab qilish uchun shart-sharoitlar belgilanishi kerak. Ikkinchidan, "O'zstandart" *IPR* siyosati *ETSI* va *IEEE* namunalariga muvofiqlashtirilishi lozim. Uchinchidan, "Raqobat to'g'risida"gi Qonunga *SEP* litsenziyalashda ustun mavqeni suiiste'mol qilishni baholash mezonlari kiritilishi kerak. To'rtinchidan, sud amaliyotini shakllantirish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi Plenumi qarori darajasida *FRAND* nizolarini hal etish bo'yicha tushuntirishlar berilishi maqsadga muvofiq.

Ushbu chora-tadbirlar O'zbekistonning raqamli iqtisodiyot va 5G infratuzilmasi rivojiga mos ravishda huquqiy bazasini takomillashtirishga, xorijiy investitsiyalar oqimini rag'batlantirishga va intellektual mulk sohasidagi xalqaro standartlarga erishishini ta'minlashga xizmat qiladi. Kelgusi tadqiqotlar O'zbekiston uchun *FRAND* litsenziya to'lovlarini hisoblash metodikasini va Markaziy Osiyo doirasida mintaqaviy hamkorlik mexanizmlarini ishlab chiqishga qaratilishi maqsadga muvofiq.

REFERENCES

- 4iP Council. (2024). *Huawei v ZTE – Case law analysis*. <https://caselaw.4ipcouncil.com/cjeu-decisions/huawei-v-zte>
- Bonadio, E., & Contardi, M. (2024). The EU SEP Regulation proposal: A critical assessment. *European Intellectual Property Review*, 46(3), 145–162.
- Center for Strategic and International Studies. (2025, May 7). *The new SEP powerhouse: How China is shaping global patent disputes*. <https://www.csis.org/blogs/perspectives-innovation/new-sep-powerhouse-how-china-shaping-global-patent-disputes>
- Contreras, J. L. (Ed.). (2019). *The Cambridge handbook of technical standardization law: Competition, antitrust, and patents*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781316416723>
- European Telecommunications Standards Institute. (2023). *ETSI intellectual property rights policy*. <https://www.etsi.org/intellectual-property-rights>
- IAM. (2024). *United States: SEPs and FRAND – Litigation, policy and latest developments*. <https://www.iam-media.com/hub/sepfrand-hub/2024>
- Karimov, S. (2022). *O'zbekistonda intellektual mulk huquqlarini himoya qilishning huquqiy asoslari [Legal foundations of intellectual property rights protection in Uzbekistan]*. Adolat.
- Kluwer Patent Blog. (2025, March 31). *The WTO dispute between China and EU over Chinese SEPs global rate-setting*. <https://patentblog.kluweriplaw.com/2025/03/31/the-wto-dispute-between-china-and-eu-over-chinese-seps-global-rate-setting/>
- Kühnen, T. (2025). *Handbuch der Patentverletzung [Handbook of patent infringement]* (17th ed.). Carl Heymanns Verlag.
- Layne-Farrar, A., Padilla, A. J., & Schmalensee, R. (2007). Pricing patents for licensing in standard-setting organizations: Making sense of *FRAND* commitments. *Antitrust Law Journal*, 74(3), 671–706.
- Lemley, M. A., & Shapiro, C. (2007). Patent holdup and royalty stacking. *Texas Law Review*, 85(7), 1991–2049. <https://doi.org/10.2139/ssrn.923468>
- Microsoft Corp. v. Motorola Inc., 696 F.3d 872 (9th Cir. 2012). <https://www.wipo.int/wipolex/en/judgments/details/2224>
- Picht, P. G. (2017). *FRAND determination in TCL v. Ericsson and Unwired Planet v. Huawei: Same same but different?* (Max Planck Institute for Innovation and Competition Research Paper No. 17-20). *Social Science Research Network*.

Republic of Uzbekistan. (2002). *Law “On inventions, utility models and industrial designs” (No. 397-II)*. Lex.uz. <https://lex.uz/uz/docs/-76671>

Republic of Uzbekistan. (2012, January 6). *Law “On competition” (No. LRU-319)*. <https://lex.uz/docs/1931450>

Sisvel. (2024, January 29). *The Chongqing Nokia v OPPO global FRAND rate determination*. <https://www.sisvel.com/insights/the-chongqing-nokia-v-oppo-global-frand-rate-determination/>

Treacy, P., & Lawrance, S. (2021). FRAND in numbers: A review of post-Unwired Planet decisions. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 16(4–5), 365–376. <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpab036>

WilmerHale. (2024, April 24). *FRAND Quarterly: Navigating the Global SEP Landscape – April 2024*. <https://www.wilmerhale.com/en/insights/client-alerts/20240424-frand-quarterly-navigating-the-global-sep-landscape-april-2024>

WilmerHale. (2025, May 14). *FRAND Quarterly: Navigating the Global SEP Landscape – May 2025*. <https://www.wilmerhale.com/en/insights/client-alerts/20250514-frand-quarterly-navigating-the-global-sep-landscape-may-2025>

**O'ZBEKISTON
QONUNCHILIGI TAHLILI**

ILMIY-TAHLILIIY JURNAL
2026-YIL 2-SON

**ОБЗОР
ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА
УЗБЕКИСТАНА**

НАУЧНО-АНАЛИТИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
2026 ГОД № 2

**UZBEKISTAN
LAW REVIEW**

SCIENTIFIC ANALYTICAL JOURNAL
2026 ISSUE 2

VOLUME 3 / ISSUE 2 / 2026

DOI: 10.51788/TSUL.UZLAWREV.3.2.

ISSN 2181-8118

DOI: 10.51788/TSUL.UZLAWREV.